

ОСОБЛИВОСТІ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Л.А. Аврамчук, кандидат економічних наук
І. В. Кожухар, магістр*

Розглянуто особливості функціонування кредитування населення банками України. Проаналізовано проблеми в організації кредитування та перспективи розвитку в майбутньому.

Розглянуто позитивні та негативні сторони споживчого кредитування на торговельних точках та доцільність розвитку скоринг-систем кредитного менеджменту.

Споживче кредитування, торговельна мережа, споживчі потреби, скоринг.

В Україні більшість населення неспроможна купувати товари тривалого користування за рахунок поточних доходів. У сучасних умовах ринкової економіки є актуальним вироблення концепції розвитку споживчого кредитування в Україні. Перебіг кредитного процесу в Україні супроводжується численними проблемами. Йдеться не тільки про вдосконалення техніки кредитування і розширення видів кредитних послуг, а також про вироблення комплексу нових принципів, що дадуть можливість спростити і поліпшити якість обслуговування банками фізичних осіб. Тому вивчення даного питання є актуальним для населення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання споживчого кредитування на торговельних точках системно не розглядалося і не вивчалось вітчизняними науковцями. Опосередковано це питання досліджували з позиції запозичення досвіду. Споживче кредитування з різних позицій досліджували: В. Василенко, В. Мамутов, І. Брітченко, Н. Меджибовська, А. Уляновський, Д. Гриньков та ін. В їхніх працях досліджуються зміст і форми проведення споживчого кредитування, визначаються напрями його розвитку в Україні, проте, це питання залишається недостатньо вивченим і вимагає подальших досліджень.

Мета дослідження – визначення особливостей функціонування механізму кредитування населення комерційними банками на торговельних точках та рекомендацій щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. В Україні поняття «споживчий кредит» сприймається як синонім поняття «кредит на споживчі цілі», тобто, тільки за своїм цільовим призначенням, під яким розуміється використання кредиту на цілі, що не мають характеру підприємницької діяльності. Однак у розвинених банківських і адекватних їм правових системах під споживчим кредитом розуміється не просто угода, що відповідає аналогічному критерію «споживчих потреб», а угода, що надає споживачеві особливі засоби правового захисту, не характерні для інших банківських кре-

дитних угод. На сьогодні практично в усіх європейських країнах прийнято спеціальні закони про споживчий кредит [4].

Об'єктом кредитування може бути практично будь-який предмет споживання (товар або послуга). Економічною мовою, споживчий кредит – це кредит, який надається тільки в національній валюті фізичним особам – резидентам України на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і повертається на виплат, якщо інше не передбачено умовами кредитного договору. Споживчий кредит – це кредит, який видається фізичній особі на її власні потреби.

Споживче кредитування починає активно розвиватися в нашій країні. Так, 30–50 % усіх купівель у торгівельних мережах здійснюють у кредит, провідне місце серед них займає побутова та аудіо- і відеотехніка. Найбільш розповсюджена сума купівель у кредит – 300–400 дол. США. Близько 80 % усього ринку споживчого кредитування сконцентровано у великих торгівельних мережах «Фокстрот», «Ельдорадо» та ін..

За даними Національного банку України, наприкінці 2011 р. темпи приросту споживчих кредитів становили 11,1% на рік, із них у національній валюті – 3,2 % на рік, у доларах США – 16 % на рік [2]. Надання споживчих позик населенню підвищує їх платоспроможний попит, життєвий рівень у цілому та пришвидшує реалізацію товарних запасів і послуг, сприяє створенню основних фондів.

Водночас, середня сума позики на одну людину в Україні становить приблизно 105 євро, що значно менше від аналогічних показників країн Східної Європи – 790 євро в Польщі, а тим більше Західної Європи – 6 058 євро в Німеччині та 9 603 євро у Великобританії [5].

Дистанційне кредитування для банку є менш контрольованим і, відповідно, більш ризиковим, унаслідок чого при оформленні кредиту в магазині позичальник буде сплачувати більше, ніж при ситуації з оформленням кредиту в банку [2].

Усі банківські продукти мають основні об'єднувальні умови їх видачі – мінімальну кількість документів, потрібних для отримання кредиту, швидкість оформлення (протягом 30 хв.), відсутність поручителів, вік позичальників [4]. У сучасних умовах активно використовується щомісячна комісія, яка нараховується на початкову суму кредиту протягом усього терміну кредитування [7]. Використання застав з метою забезпечення надійності кредиту не відкидає застосування банками страхування.

Причинами виникнення неплатоспроможності за кредитами споживчого характеру вважаються смерть або повна чи часткова працездатність позичальника. За настання іншої ситуації позичальник позбавляється можливості регулярно заробляти чи отримувати дохід. При страхуванні споживчих кредитів страхувальником є фізичний отримувач кредиту. Зовнішньо така операція є страхуванням життя. Фахівці вважають її особливим проявом однієї з функцій особового страхування – функції забезпечення кредитів [3].

Водночас, незнання позичальником рівня ефективної відсоткової ставки унеможливорює для нього точний розрахунок своїх фінансових можливо-

стей, збільшує ризики неповернення, що, у свою чергу, може негативно позначитися на вкладниках банку, який надає кредит [4] (див. таблицю).

Споживчі кредити готівкою (без картки, без застави)

Банк	Строк, роки	Реальна ставка, % річних		Макс. сума, грн
		мін.	макс.	
Credit Agricole	1–3	49,13	54,20	50000,00
Platinum Bank	1–3	32,33	32,60	75000,00
Universe Bank	1–3	37,00	39,00	50000,00
Альфа-Банк	1–3	61,25	61,82	200000,00
Брокбізнесбанк	1	37,38	37,38	20000,00
ВТБ Банк	1–3	43,50	55,45	50000,00
Правекс-Банк	1–2	50,67	52,44	19999,99
Райффайзен Банк Аваль	2–3	40,80	40,80	100000,00
Фінанси та Кредит	1–3	54,49	78,46	50000,00
Ерсте Банк	1–3	38,90	51,37	50000,00

Найвищий рівень кредитних ризиків пов'язаний зі споживчим кредитуванням у місцях продажів. Для зниження ризиків кредитування банки вже сьогодні проводять відбір клієнтів, використовуючи «скоринг» – бальну систему перевірки позичальників [8]. Завдяки використанню скорингових систем, рішення про надання кредиту ухвалюється впродовж 10 хв безпосередньо в магазині.

Уперше техніка кредитного скорингу була запропонована американським економістом Д. Дюраном. Він виявив групу чинників, що дозволяють, на його думку, з достатньою достовірністю визначити ступінь кредитного ризику при отриманні споживчого кредиту. До таких чинників належать: вік, стать, термін проживання в даній місцевості, професія, робота в галузі, зайнятість, фінансові показники (наявність банківського рахунку, володіння нерухомістю, наявність полісу страхування життя).

Розвиток скоринг-систем кредитного менеджменту споживчого кредитування фізичних осіб дозволяє:

- суттєво знизити витрати банку на ідентифікацію ризику кредитування споживача на окремому місці продавця кредитних продуктів банку;
- централізувати та проводити об'єктивний контроль умов кредитування в територіально відокремлених відділеннях і «банківських» кіосках із мінімальними вимогами до аналітичних здібностей кредитного інспектора;

До позитивних сторін споживчого кредитування на торгівельних точках можна віднести: отримання банками стабільно високого прибутку; збільшення обсягу продажів торгівельними організаціями і автосалонами; збільшення купівельної платоспроможності; збільшення клієнтської бази як для банків, так і для торгівельних організацій.

До негативних: підвищені ризики безповоротності грошових коштів для банків; значні переплати за товар, який купує клієнт.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Споживче кредитування активно розвивається в нашій країні, проте, потрібно вирішити низку таких завдань:

– зосередити увагу банківських установ на привабливості розвитку сектору банківського споживчого кредитування населення, поточний рівень якого в розрахунку на душу населення в Україні в шість разів нижчий від середньоєвропейського;

– ініціювати участь банківських установ у створенні та розширенні діяльності кредитних бюро для формування кредитної історії всіх фізичних осіб, які коли-небудь зверталися за кредитом у будь-яку кредитну установу країни;

– зосередити зусилля кредитних ризик-менеджерів на розробленні та вдосконаленні скорингових систем, за допомогою яких на основі кредитної історії попередніх клієнтів банк намагається визначити, наскільки велика ймовірність, що конкретний потенційний позичальник поверне кредит у визначений термін.

Список літератури

1. Внукова Н. М. Управління кредитним ризиком у споживчому кредитуванні / Н.М. Внукова, М. О. Васильєва // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць / ХІБС УБС НБУ. – 2009. – Вип. 1. – С. 71–76.

2. Демчак Р. Особливості отримання споживчих кредитів в торговельних мережах [Електронний ресурс] / Р. Демчак. – Режим доступу : <http://finance.tochka.net>

3. Клапків М. Страхування споживчих кредитів: теорія і практика / М. Клапків // Банківська справа. – 2001. – № 6. – С. 45–49.

4. Сидоренко В. А. Проблеми організації кредитного процесу в комерційних банках України / В. А. Сидоренко // Вісник УБС НБУ. – 2009. – № 3 (6). – С. 142–147.

5. Споживче кредитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://na.dn.ua>

6. Споживче кредитування та його розвиток в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://coolreferat.com>

7. Споживчі кредити українських банків грабують українців на 70 % в рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vikno.eu>

8. Шепєлев О. О. Неповорнення кредитів не загальмує розвиток кредитування // Утро. ua. – 2011. – 8 лютого [Електронний ресурс] / О. О. Шепєлев. – Режим доступу : <http://www.utro.ua>

Рассмотрены особенности потребительского кредитования населения банками Украины. Проанализированы проблемы в организации кредитования и перспективы на будущее. Рассмотрены позитивные и негативные стороны потребительского кредитования в торговых точках и целесообразность развития скоринг-систем кредитного менеджмента.

Потребительское кредитование, торговая сеть, потребительские потребности, скоринг.

The features of functioning of crediting of population of Ukraine banks are examined in the article. Problems are analysed in organization of crediting and prospect of development in the future.

Positive and negative parties of the consumer crediting on trade points and expediency of development of the skoring of credit management are considered.

Consumer crediting, trade network, consumer necessities, skoring.